

In dit nummer

Geschillen tussen vennoten: recente rechtspraak m.b.t. de geschillenregeling.....1

"Gegronde redenen" voor uitsluiting 1

Quid in geval van wederzijdse vorderingen tot uitsluiting ? 2

"Gegronde redenen" voor uittreding.....2

Grote beoordelingsvrijheid van rechter omtrent peildatum 3

... aan banden gelegd door het Hof van Cassatie ? 3

Om finaal weer aan te sluiten bij een correcte benadering 3

En wat met de décôte ? 4

Interesten op de verkoopprijs ? 4

Geschillen tussen vennoten: recente rechtspraak m.b.t. de geschillenregeling

Luc STOLLE

Wanneer onenigheid tussen vennoten één of meerdere van hen dermate frustrereert dat zij niet verder willen in dezelfde constellatie, biedt de zgn. geschillenregeling een uitweg.

De geschillenregeling kent twee varianten: enerzijds is er de **uitsluiting** (art. 334 e.v. W.Venn. voor de BVBA; art. 636 e.v. W.Venn. voor de NV). Deze procedure heeft tot doel één of meerdere medevennoten aan de kant te schuiven door hem/hen ertoe te dwingen zijn/hun aandelen over te dragen (zgn. gedwongen overdracht).

Anderzijds is er de **uittreding** (art. 340 e.v. W.Venn. voor de BVBA; art. 642 W.Venn. voor de NV). Het is een vordering waarbij de eiser te kennen geeft uit de vennootschap te willen stappen en zijn medevenoot/vennoten wil dwingen zijn aandelen over te nemen (zgn. gedwongen overname).

Hoewel de procedures grote gelijkenissen vertonen, vallen er ook **een aantal opmerkenwaardige verschillen** te noteren.

Om de uitsluitingsvordering te kunnen instellen moet de eiser een **minimumparticipatie** van 30 % (stemrechten) hebben in de betrokken vennootschap. Voor een uittredingsvordering is

er geen dergelijke participatiedrempel: elke vennoot, hoe klein ook zijn aandelenpakket aandelen, kan de uittreding vorderen.

Voor beide procedurevarianten moet de eiser aantonen dat hij een "**gegronde reden**" heeft om de uitsluiting dan wel uittreding te vorderen. De invulling van het begrip "gegronde reden" verschilt echter fundamenteel tussen beide procedures.

Bij uitsluiting staat het **belang van de vennootschap** en het voortbestaan van de onderneming centraal. Bijgevolg moet de eiser van aantonen dat een aandeelhoudersconflict het vennootschapsbelang bedreigt.

Bij uittreding daarentegen is het primaire doel **de particuliere belangen van de verdrukte of bekleemde vennoot** te beschermen, die door de gedragingen van de andere vennoot/vennoten in alle redelijkheid niet verplicht kan worden nog langer vennoot te blijven. Bijgevolg moet de eiser in een uittredingsprocedure de gegronde redenen aantonen in hoofde van de vennoot tegen wie hij de vordering inleidt. Het vennootschapsbelang kan hier meespelen, maar is niet primordiaal.

"Gegronde redenen" voor uitsluiting

Volgens het Hof van Cassatie zijn redenen slechts "gegrond" en verantwoord en ze slechts een uitsluiting indien ze van die aard zijn dat het behouden van de vennoot wiens uitsluiting wordt gevorderd, **de fundamentele belangen of continuïteit van de vennootschap in gevaar brengt** (Cass. 21 maart 2014, RW 2014-15, 1611). Er hoeft dus geen sprake te zijn van

een fout in hoofde van de uit te sluiten vennoot. Het is voldoende dat de overige vennoten aantonen dat hij, gezien zijn gedragingen of zijn persoonlijkheid, redelijkerwijze niet langer vennoot kan blijven en dat zijn aanblijven de werking van de vennootschap ernstig zal belemmeren, haar continuïteit in het gevaar zal blijven en het vennootschapsbelang zal schaden.

Niet vereist is dat de werking van de sociale organen geblokkeerd is of dat de toekomst van de vennootschap definitief in het gedrang is. Het doel is de continuïteit van de vennootschap te verzekeren door het beslechten van het geschil tussen vennoten, te vermijden dat dit uitmond in een in gerechtelijke vereffeningstelling van de vennootschap, of – erger nog voor de derden – in een faillissement (Brussel, 16 oktober 2014, Rev.prat.soc. 2014, afl. 4, 487).

Meest voorkomende situaties waarin de uitsluiting wordt gevorderd heeft veelal te maken met **een duurzame en ernstige onenigheid tussen vennoten**.

Klassieke gegronde redenen zijn verder:

- **misbruik van meerderheid- of minderheidspositie**, zoals bijv. een ongerechtvaardigd ont-

slag van bestuurder/zaakvoerder, het niet respecteren van de rechten van minderheidsaandeelhouders, doelbewust een commissaris benoemen om het controlerecht onmogelijk te maken, systematisch niet-uitkeren van dividenden, blokkering van een kapitaalverhoging door een minderheidsaandeelhouder, etc.

- **ernstige tekortkomingen**, zoals bijv. het niet-nakomen van een afnameverplichting, de eenzijdige opzegging van een belangrijk contract met de vennootschap, de weigering te goeder trouw overnamegesprekken verder te zetten, het opzetten van concurrerende activiteiten, de schending van de regels i.v.m. belangenconflicten, het niet-respecteren van afspraken gemaakt in statuten of aandeelhoudersovereenkomst, etc.

Quid in geval van wederzijdse vorderingen tot uitsluiting ?

In geval van wederzijdse vorderingen tot uitsluiting is veelal bepalend welke vennoot de meeste garanties en waarborgen biedt voor de voortzetting en verdere ontwikkeling van de vennootschap

Vaak komt het voor dat vennoten mekaar willen uitsluiting en wederzijdse uitsluitingsvorderingen instellen. Ook in dergelijke gevallen zal de rechter beslissen in het licht van het vennootschapsbelang (Luik 6 juni 2013, *JDSC* 2014, 341). Veelal is dan bepalend welke vennoot **de meeste garanties en waarborgen** biedt voor de voortzetting en verdere ontwikkeling van de vennootschap (Vz. Kh. Antwerpen (afd. Hasselt) 21 maart 2014, *TRV* 2015, 249, noot). Daarbij zal o.m. gekeken worden naar de specifieke ervaring en vaardigheden van de vennoten, hun financiële capaciteiten, relevante diploma's, certificaten, intellectuele eigendomsrechten, de actieve betrokkenheid bij de vennootschap, het uitbrengen van een bod op de aandelen, het

aannemen van een verzoenende houding, etc. (Vz. Kh. Antwerpen (afd. Hasselt) 21 maart 2014, *TRV* 2015, 249, noot; Vz. Kh. Antwerpen (afd. Hasselt) 23 december 2013, *TRV* 2015, 251, noot).

Zo oordeelde bijvoorbeeld het Brusselse hof van beroep dat de vennoot die als eerste op het kapitaal had ingeschreven, en die over de technische vaardigheden en kennis beschikt van het computerprogramma, waardoor hij de werking, het onderhoud en de ontwikkeling van het programma ten aanzien van de klanten kon waarnemen, het best geplaatst was om het voortbestaan van de vennootschap te verzekeren (Brussel 8 maart 2012, *DAOR* 2014, afl. 111, 96, noot).

“Gegronde redenen” voor uittreding

Er is een gegronde reden tot uittreding wanneer er sprake is van een duurzaam gebrek aan verstandhouding, waarbij van de eiser **niet in redelijkheid kan worden gevraagd dat hij nog verder vennoot blijft**.

De gegronde reden voor uittreding vereist niet noodzakelijk een bedreiging van het vennootschapsbelang. De beoordeling van de vordering in hoofde van de eiser staat m.a.w. centraal.

Het is evenmin vereist dat verweerder(s) enige fout of onrechtmatigheid kan worden verweten

(Cass. 19 februari 2009, *Arr.Cass.* 2009, II, 576; Cass. 16 maart 2009, *RW* 2009-10, 873; Vz. Kh. Kortrijk 2 december 2013, *TGR* 2014, 205). Uit deze rechtspraak volgt zelfs dat, zelfs wanneer de eiser zelf (evt. deels) schuld heeft aan de duurzame onenigheid, dit niet noodzakelijk tot afwijzing van de vordering moet leiden. Er dient m.a.w. niet te worden onderzocht welke partij de “schuldige” is.

Grote beoordelingsvrijheid van rechter omtrent peildatum ...

Lange tijd heerste er discussie over de peildatum, in het kader van de geschillenregeling. De datum waarop de over te dragen aandelen dienen te worden gewaardeerd gaf dikwijls aanleiding tot discussie. Aanleiding hiertoe is doorgaans dat één van de vennoten duidelijk wangedrag vertoont dat een negatieve impact heeft op de waarde van de vennootschap en dus op de prijs van de aandelen.

Lange tijd ook leek de rechter vrij te zijn om de peildatum te leggen vóór het tijdstip van de over-

name zelf (in principe de datum van het vonnis). Zo werd bijv. in een geschil tussen twee vennoten-echtgenoten de datum van de dagvaarding van de echtscheidingsprocedure als peildatum voor de waardebeoordeling van de aandelen genomen (Brussel 13 juni 2005, *DAOR* 2005, 348; *TRV* 2006, 327). In een andere zaak werd de peildatum gesteld op de dag vóór de oprichtingsdatum van een concurrerende vennootschap door één van de vennoten (Gent 2 april 2007, *DAOR* 2008, 15).

... aan banden gelegd door het Hof van Cassatie ?

Deze rechterlijke beoordelingsvrijheid leek aan banden te worden gelegd in 2010. Het hof van beroep van Brussel had in een uitsluitingsprocedure de peildatum vóór de datum van overdracht (datum van vonnis) gelegd teneinde op die manier géén rekening moeten houden met de stijging van de waarde van de aandelen die aan de eiser te danken was. Het Hof van Cassatie floot het hof van beroep terug en poneerde in haar arrest van 9 december 2010 **twee principes**

i.v.m. de peildatum: (1) de aandelenwaarde moet worden geraamd op het **tijdstip waarop de rechter de overdracht van de aandelen beveelt**, aangezien op dat moment de eigendoms-overdracht plaatsvindt en dus ook het recht op de betaling van de aandelen ontstaat; (2) de rechter dient bij deze raming **abstractie** te maken van de omstandigheden die hebben geleid tot de vordering tot overname en van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering.

Om finaal weer aan te sluiten bij een correcte benadering !

Het hof van beroep van Gent legde de cassatierechtspraak naast zich neer en stelde de peildatum vast op de datum van dagvaarding. Het Hof van Cassatie vernietigde deze beslissing evenwel niet (Cass. 5 oktober 2012, *JLMB* 2014, afl. 30, 1416; *TRV* 2013, afl. 5, 469). Het Hof verwees uitdrukkelijk naar de motivering van hof van beroep te Gent: dit stelde dat de vervroegde peildatum verband hield met het tweede waarderingsprincipe, nl. de verplichting van de rechter om abstractie te maken van de invloed van de gegronde redenen of de gedragingen van de partijen op de waardering (*in casu* waren slechte bedrijfsresultaten op de datum van de veroordeling niet representatief omdat ze beïnvloed waren door de handelswijze van partijen).

In twee recente arresten bevestigde het Hof van Cassatie dat de rechter **de waarde mag corrigeren door de invloed van de gegronde redenen of het gedrag van partijen weg te denken**, en dit zowel bij een uitsluitingsvordering (Cass. 21 februari 2014, *TRV* 2015, 224) als bij een

uittredingsvordering (Cass. 20 februari 2015, *TRV* 2015, 222 en *T.Fam.* 2015, afl. 9, 234).

In het laatste arrest kan het haast niet explicieter: “De waarde van de aandelen moet, in beginsel, worden geraamd op het tijdstip waarop de rechter de overdracht ervan beveelt (...).

Bij die raming moet de rechter abstractie maken van zowel de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering. Dit houdt in dat indien de rechter in concreto vaststelt dat deze omstandigheden of dit gedrag een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen zoals deze vastgesteld wordt op datum van overdracht, hij de invloed hiervan buiten beschouwing dient te laten. Te dien einde is het de rechter ook toegestaan om als peildatum voor de waardering van de prijs een ander tijdstip in aanmerking te nemen.”

Aldus is de flexibele peildatum weer helemaal terug (van heel even weggeweest).

Bij die raming moet de rechter abstractie maken van zowel de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering. Dit houdt in dat indien de rechter in concreto vaststelt dat deze omstandigheden of dit gedrag een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen zoals deze vastgesteld wordt op datum van overdracht, hij de invloed hiervan buiten beschouwing dient te laten. Te dien einde is het de rechter ook toegestaan om als peildatum voor de waardering van de prijs een ander tijdstip in aanmerking te nemen

En wat met de décôte voor een minderheidsparticipatie ?

Dit is een vaak bediscuteerd onderwerp en er is rechtspraak die de décôte afwijst en rechtspraak die de décôte toekent.

In een arrest van 23 september 2013 stelde het Hof van Beroep te Gent dat de rechter, in het kader van de geschillenregeling, erg voorzichtig dient te zijn met de toepassing van een prijsvermindering op een minderheidsparticipatie. Het Hof was van oordeel dat het onbillijk is dat een minderheidsaandeelhouder, die zich door het gedrag van de meerderheidsaandeelhouder genoodzaakt ziet om **uittreding** te vragen, gesanctioneerd zou worden door zijn aandelenparticipatie tegen een lagere dan de werkelijke waarde te moeten overdragen.

In een vonnis van 22 juli 2016 kwam de Rechtbank van Koophandel te Brussel tot een gelijkwaardig besluit. Ook zij wees de gevraagde décode af omdat zij het onrechtvaardig vond om deze

toe te passen op een minderheidsaandeelhouder die in het gelijk werd gesteld in een **uittredingsprocedure** wegens misbruik van meerderheid door de mede-aandeelhouder. De Rechtbank hield ook rekening met het feit dat de minderheidsparticipatie was indertijd was toegekend om de minderheidsaandeelhouder bijkomend te motiveren voor zijn prestaties als handelsagent van de bewuste vennootschap.

Dezelfde redenering gaat niet noodzakelijkerwijs op in geval van een uitsluiting van een minderheidsvennoot. Immers, wanneer die laatste aan de oorzaak liggen van zijn **uitsluiting**, dan lijkt het misschien meer voor de hand te liggen dat hij de décôte moet ondergaan ? Het zal in voorkomend geval aan de advocaat zijn om, samen met zijn cliënt naar valabele argumenten te zoeken om het verzoek van de tegenpartij tot toepassing van een décôte te counteren.

Interesten op de verkoopprijs ?

In hetzelfde vonnis van 22 juli 2016 oordeelde de Rechtbank van Koophandel te Brussel dat de in het ongelijk gestelde meerderheidsaandeelhouder ook gerechtelijke interessen moest betalen op de aandelenprijs waartoe deze werd veroordeeld. Belangrijk om weten is dat de Rechtbank bij tussenvonnissen eerst een provisie had toegekend en vervolgens bij eindvonnis het saldo op de aandelenprijs. In haar eindvonnis oordeelde de Rechtbank evenwel dat de meerderheidsaandeelhouder niet alleen op de provisie maar ook op het saldo gerechtelijke interessen moest betalen vanaf de datum van het tussenvonnissen waarbij de uittreding was bevolen. De meerderheidsaandeelhouder, die er alles aan gedaan had om de

procedure en expertise zo lang mogelijk te vertragen teneinde de betaling van het saldo uit te stellen, werd op die manier ernstig gesanctioneerd voor zijn al te laattijdige betaling. Het oordeel van de Rechtbank lijkt volledig correct **aangezien de aandelen geacht worden te zijn overgedragen krachtens het tussenvonnissen waarbij de uittreding werd bevolen**. Wetende dat de aandelen reeds op datum van dit tussenvonnissen van eigenaar veranderden, was de aandelenprijs in principe ook op dat ogenblik reeds volledig verschuldigd. Het feit dat de prijs naderhand nog moest worden bepaald via expertise, belette de Rechtbank dus niet om interessen toe te kennen vanaf de datum van het tussenvonnissen.

Het feit dat de prijs naderhand nog moest worden bepaald via expertise, belette de Rechtbank dus niet om interessen toe te kennen vanaf de datum van het tussenvonnissen

Martelaarslaan 402 - 9000 GENT

voornaam.familienaam@squadrat.be of

info@squadrat.be

tel. 09 269 70 70 - fax. 09 269 70 71